

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENECÆ
OCTAVIA.

P E R S O N Æ.

OCTAVIA. NUTRIX OCTAVIÆ. CHORUS Romanorum. SENECA. PRÆFECTUS. POPPÆA. AGRIPPINA. NERO. NUNCIUS.

A R G U M E N T U M.

Claudius Drusus Cesar Messalinæ, quæ illi Britannicum & Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori iussit, Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam Cn. Dom. Enobarbi Neronis superinduxit; cuius filio Neroni Octaviam suam in matrimonium dedit. Claudio & Britannico veneno sublatis, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppæam Sabinam ducit, cuius divortii causa commoti populi tumultum multa cæde reprimat, & Octaviam in Pandatariam ablegatam interfici iubet.

A C T U S P R I M U S.

O C T A V I A.

Vitæ pertasa miserias suas deslet Octavia.

Bam vaga cælo sidera fulgens
Aurora fugat: surgit Titan
Radiante coma, mundoque diem

Reddit clarum.

Age tot tantis onerata malis,

Repete assuetos jam tibi questus,

Atque

5. *Eia age tantis*] Gruterus dedit, *Age tot annis*; ceteri nec adspereunt, *Age tot tantis*, nec *Age tot tantisque*: quæ omnia in scriptis reperiantur. Sed plurimum simul & meliosum est, *Age tot tantis*, admissum quoque à Deltio, hiatu, ut ait recepto. Certe hæc de hiatu opinio ista subijciendi causa fuit. Sed hic si hiatus est, veteribus placuit. Livius lib. 5. *Videte quot res quam inutiles sequantur illam*

viam consilii. Eodemque in oratione Camilli: *tot tam valida oppida.* lib. 21. *inter tot tam effrenatarum gentium arma.* lib. 25. *Vnde tot hostes tam subito exciti prope deleto exercitu forent.* Sic scribendum est apud Florum lib. 4. cap. 12. *tot tam fortibus, tam subito, tam cum consilio venientibus.* Vbi vulgo, *tunc tam fortibus.* Auctor de bello Afric. *tot tam claris victoris partibus.* Gronovius,

7. *Alcyo-*

Atque æquoreas vince Alcyonas ;
 Vince & volucres Pandionias :
 Gravior namque his fortuna tua est.
 Semper genitrix deslenda mihi, 10
 Prima meorum caussa malorum,
 Tristes questus
 Natæ exaudi, si quis remanet
 Sensus in umbris. utinam ante manu
 Grandæva sua mea rupisset 15
 Stamina Clotho ; tua quam mœrens
 Vulnera vidi,
 Oraque sædo sparsa cruore !
 O lux semper funesta mihi !
 Tempore ab illo lux est tenebris 20
 Invisa magis.
 Tulimus sævæ jussa novercæ,
 Hostilem animum, vultusque truces.
 Illa illa meis tristis Erinny
 Thalamis Stygios prætulit ignes :

Teque

7. *Alcyonas* ;] Aves illæ in quas mutati sunt Ceyx rex Trachinis in Ægæo submersus cum Alcyone uxore, Neptuni filia. quibus avibus nidificantibus, mare pacatur, quod tempus *Alcedonia* dicitur. Vide Agam. v. 674. Farnabius.

8. *Volucres Pandionias*] Lusciniam & hirundinem, in quas mutatae Procne & Philomela Pandionis regis Athenarum filie. Agamem. v. 665. *Idem*.

10. *Genitrix*] Valeria Messalina ; quam cum super cetera dedecora etiam Claudius C. Silio nupsisse comperisset, supplicio affecit. *Deslenda*] Dedecore tuo vel morte propter seq. *Idem*.

13. *Si quis*] Poëtis hoc familiare, ut simulacris hisce apud inferos maneat memoria & affectus. *Idem*.

15. *Mea*] Vitæ meæ abscidisset te- lam Parca. Herc. Fur. v. 558. *Idem*.

16. *Tua quam*] Claudius Valeriam Messalinam repudiatis Vrgulanilla & Elia Partina uxorem duxit. infatiate libidinis mulier præter alia dedecora C. Silio nupsit, quod ubi comperisset Imperator supplicio affecit ; illa autem cum timide & frustra ferrum pectori & jugulo admovisset, a tribuno tandem confossainteriit. *Idem*.

19. *Lux est tenebris*] Auctorem scrip- sisse censeo : *Tempore ab illo lux o tenebris Invisa magis*. Gronovius.

22. *Novercæ*] Agrippinae hæc mor- tua Messalina, Claudio patruo suo nupsit. *Delr*.

24. *Tristis*] Nuptiis infausti exitus furias statuant auspices & pronubas. *Nam mihi nec Iuno, nec Hymen, sed tristis Erinny Prætulit infaustas san- guinolenta faces*. Ovid. vid. Med v. 17. *Idem*.

Teque extinxit, miserande pater,
 Modò cui totus paruit orbis
 Ultra Oceanum; cuique Britanni
 Terga dedere,
 Ducibus nostris ante ignoti,
 Jurisque sui.
 Conjugis (heu me) pater insidiis
 Oppresse jaces; servitque domus
 Cum prole tua capta tyranno!

26. *Extinxit*] Boleto venenato
 Claudium Agrippina sustulit. *Farna-*
bius. Pater] T. Claudii. *Idem.*

27. *Cui totus*] Namque Ille Britan-
 nos ultra noti Litora ponti & caruleos
 Scuta Brigantas dare Romuleis Colla ca-
 venis iussit, & c. *Idem.*

30. *Ducibus*] Noti & quidem ten-
 tari Iulio Cæsari, sed non subacti: ut
 & Augusto. *Idem.*

32. *Conjugi*] Tuæ, Agrippinæ, su-
 pra v. 21. *Idem.*

33. *Oppresse*] Boleto venenato. *Del.*

34. *Tyranno*] Neroni. *Farnabius.*

NUTRIX OCTAVIÆ.

*Propter alumnae suæ Octaviæ calamitatem sublimis & aulicæ vitæ
 conditionem execratur.*

Fulgore primo captus, & fragili bono
 Fallacis aulæ, quisquis attonitus stupet,
 Subito labantis ecce Fortunæ impetu
 Modò præpotentem cernat everfam domum,
 Stirpemque Claudii, cuius imperio fuit
 Subjectus orbis; paruit liber diu
 Oceanus, & recepit invidus rates.
 En qui Britannis primus imposuit jugum,

Ignota

35. *Fulgore primo*] Interpretantur
 fucili, inconstanti: haud male tamen
 legatur, *fragili. Raphael. Facili*] Levi,
 vel quod etiam malis citra virtutem
 contineat. *Farnabius.*

37. *Latenti*] Al. *Labanti. Idem.*

40. *Liber diu*] Pop. Britannia diu
 liberi. *Idem.*

41. *Rates*] Nostras, Romanas. *Id.*

42. *En qui Britannis*] De hac Claudii

victoria sunt bella aliquot epigramma-
 ta in Catalectis. In quorum uno: *Con-*
spectu devicta tuo Germania, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda iugo.
 Dertius corrigit, *Bri annia, Cæsar:*
 nam quod passim in lapidibus & num-
 mis vocetur *Germanicus*, propter le-
 viculas victorias à legatis ejus pattas
 fieri: unam vero ejus expeditionem in
 Britanniam fuisse. Sane mentio Ger-

mania

Ignot
 Inter
 Et sæ
 Mox
 Frater
 Eader
 Ira co
 Secre
 Arden
 Anim
 Pietat
 Conf
 Gene
 Heu,
 Scelu

mania
 autem
 glorias
 miliam
 Claudi
 scripti
 lib. l.
 d. N
 08, 9
 alms
 & brite
 dam est
 Grono
 Farnab
 pho Sea
 gebatur
 psuit j
 Castell
 43.
 tam pra
 ante. a
 fidem
 iet le
 46.
 47.
 ut O
 adopti

Ignota & ante classibus textit freta,
 Interque gentes barbaras tutus fuit,
 Et sæva maria; conjugis scelere occidit,
 Mox illa gnati. cujus extinctus jacet
 Frater venenis. mæret infelix soror,
 Eademque conjux. nec graves luctus valet
 Ira coacta tegere. crudelis viri
 Secreta refugit semper, atque odio pari
 Ardens mariti, mutua flagrat face.
 Animum dolentis nostra solatur fides,
 Pietasque frustra. mutat immitis dolor
 Consilia nostra. nec regi mentis potest
 Generosus ardor, sed malis vires capit.
 Heu, quam nefandum prospicit noster timor
 Scelus. quod utinam numen avertat Deum!

OCTA-

mania ibi locum non habet. Nomen autem *Germanici* non ob leviculas victorias, sed fratre majore in Iuliam familiam adoptato statim sumpsisse Claudium testis Suetonius. Itaque scripsit auctor: *Germanice Caesar*. Dio lib. LX. Οὐτω ἰδὲ Τιβέριος Κλεῦδιον Νέρων Γερμανικός, ὁ δὲ Δρόσος, ὁ τὸ Λικίας πρυθὸς υἱός, τῶν αὐτοκράτορος δόξης ἐλάβε. Nam & *Britannia* mentionem ibi commodam esse negant versus præcedentes. *Gronovius*. *En qui Britannis*] Sup. v. 25. *Farnabius*. Restitutio hujus loci Josepho Scaligero debetur. antea enim legebatur: *En qui ora Tanais primus imposuit jugo*. vide Castigationes ejus in *Catullum*, *Tib.* & *Prop. Commel.*

45. *Ignota tantis*] Probo conjecturam præceptoris mei Lipsii: *Ignota & ante*. atque utinam vel unus codex ei fidem etiam adstrueret, ad orcum mihi iter lectio vulgata. *Gruter.*

46. *Gnati*] Neronis. inf. v. 305. *F.*

47. *Frater venenis*] Britannicus frater Octavia; uterinus; & Neronis, per adoptionem Claudii; quem Nero, ut

imperium solus & sine æmulo obtineret, Locustæ venificæ opera sultit. *Idem.*

48. *Eademque*] Octavia, quam duxerat adoptatus à Claudio Nero. *Idem.*

49. *Crudelis*] Matrum averfata, non sustinet sola cum illo esse. *Idem.*

50. *Odio pari Ardens mariti*] *Pari* quo referes? Forte tamen ad tempus & τὸ semper. Sed quomodo *mutua*, quum nullo etiam verbo dictum sit Neroni Octaviam odio esse? Scribe: atque odio pari *Ardet maritus: mutua flagrant face*. Expulsit scelera Neronis: hinc luctum & male dissimulatam iram uxoris: tum ut solent odisse improbi, quos injuste læserunt, malevolentiam mariti: denique de amobus, mutuum gerunt animum, utrimque offensum & minacem. *Gronovius*. *Odio pari*] Octavia Neronem haud minus odit, quam ipsam Nero. *Farnab.*

53. *Mutat*] Dolor facit; ut Octavia meorum consiliorum immemot ultionem meditetur. *Idem*. *Exemplaria Ortelianum & Aldinum, mittit*, id est, rejicit, spernit. *Raphel.*

§8. Nulli]

OCTAVIA. NUTRIX.

Lugentem Octavianam nutrix consolatur, & à vindicta, quam cogitat, debortatur.

O mea nullis æquanda malis
Fortuna ! licet repetam luctus

Electra tuos. tibi mœrenti

60

Cæsum licuit flere parentem ;

Scelus ulcisci vindice fratre,

Tua quem pietas hosti rapuit,

Textitque fides : me crudeli

Sorte parentes raptos prohibet

65

Lugere timor, fratrisque necem

Deslere vetat, in quo fuerat

Spes una mihi,

Totque malorum breve solamen.

Nunc in luctus servata meos,

70

Magni resto nominis umbra.

Nutr. Vox (heu) nostras perculit aures

Tristis alumna.

Cessas thalamis inferre gradus

Tarda senectus ? Oct. Excipe nostras

75

Lacrimas, nutrix, testis nostri

Fida

58. Nullis] Omnibus major. Farnabius.

59. Luctus] Electra enim apud Sophoclem largiter Agamemnonem ab Ægistho & Clytæmnestra cæsum deslet, expectans interim ut Orestes aliquando reversus patris cædem ulciscereur. Idem.

63. Hosti rapuit] Matti & Ægistho. vid. Agam. v. 9. 0. Idem.

65. Prohibet Lugere timor] Acerbum hoc & crudele Cicero in Pisonem. *Quis hoc fecit ullâ in Scythiâ tyrannus, ut eos quos luctu afficeret, lugere non siveret ? mœrorem relinquit, mœrorem auferens insignia, eripit lacrymas, non*

consolando, sed minando. Delr.

66. Fratrisque] Britannici sup. v. 44. Farnabius.

67. Deslere] Quod tyrannicum & acerbum est. Idem.

69. Totque] Stat magni nominis umbra. & ut quercus trunco non frondibus efficit umbram. Lucan. de Pompejo. Idem.

70. Luctus servata meos] Immo mœros. Erat superstitie fratre aliquod intervallum luctus, nunc unus & perpetuus est. Gronovius.

75. Tarda senectus] Mea, id est, cur ego lenio tarda cesso thalamos Octaviæ ingredi ? Farnabius.

Fida doloris. *Nutr.* Quis te tantis

Solvat curis, miseranda, dies?

Oct. Qui me Stygias mittet ad umbras.

Nutr. Omina (quæso) sint ista procul. 80

Oct. Non vota meos tua nunc casus,

Sed fata regunt. *Nutr.* Dabit afflictæ

Meliora Deus tempora mitis.

Tu modò blando vince obsequio

Placata virum. *Oct.* Vincam sævos 85

Ante leones, tigresque truces,

Fera quam sævi corda tyranni.

Odit genitos sanguine claro,

Spernit superos hominesque simul,

Nec fortunam capit ipse suam, 90

Quam dedit illi per scelus ingens

Infanda parens. licet ingratum

Diræ pudeat munere matris,

Hoc imperium cepisse; licet

Tantum munus morte rependat: 95

Feret hunc titulum post fata tamen

Fœmina longo semper in ævo.

Nutr. Animi retine verba furentis.

Temere emissam comprime vocem.

Oct. To-

79. *Qui me*] Dies sc. ille quo mori-
ariat. *Farnabius.*

86. *Ante leones*] Hæc de Nerone
ejusque immani sævitiâ Octavia, leo-
nibus ipsum & tigribus comparans;
quemadmodum & divus Paulus 2 ad
Timoth. cap. 4. vers. 17. de eodem Ne-
rone loquens, *liberatum se, ait, de ore*
LEONIS. Facit huc vel maxime, in-
signis ex veteri Scholiaste Iuvenalis
locus, ubi inter alia ad Sat. 5. ita ha-
bet: *Seneca ab Agrippina erudiendo*
Neroni in palatium adductus sævum im-
manemque natum & sensit cito & mi-
tigavit. Inter familiares tamen solitus
dicere: Non fore sævo illi LEONI,

quin, gustato semel hominis cruore, in-
genita redeat sævitia. Pontan.

90. *Nec fortunam*] Secunda Fortu-
na ebrius & elatus sibi temperare non
potest, nec se intra officii fines conti-
nere. *Farnabius.*

91. *Scelus*] Cædem Claudii mariti
& Britannici privigni. Sup. v. 45.
Idem.

92. *Licet*] Licet matrem Agrippi-
nam, cujus maleficiis imperium ade-
ptus est, moti jussêrit. infra v. 305.
Idem.

96. *Titulum*] Parti filio imperii,
quod per matris suæ scelus imperat
Nero. *Idem.*

Oct. Toleranda quāvis patiar, haud umquā queant, 100
 Nisi morte tristi, nostra finiri mala.
 Genitrice cæsa, per scelus rapto patre,
 Orbata fratre, miseris, luctu obruta,
 Mærore pressa, conjugii invisa, ac meæ
 Subjecta famulæ, luce non grata fruor; 105
 Trepidante semper corde, non mortis metu,
 Sed sceleris. absit crimen à fatiis meis:
 Mõri juvabit. pæna nam gravior nece est
 Videre tumidos & truces miseræ mihi
 Vultus tyranni, jungere atque hosti oscula; 110
 Timere nutus; cuius obsequium metus
 Haud ferre possset, fata post fratris, dolor,
 Scelere interempti; cuius imperium tenet
 Et morte gaudet auctõr infandæ necis.
 Quam sæpe tristis umbra germani meis 115

115
 Offer-

100. *Toleranda quamvis patiar,*]
 Lipsius, *quevis*, ut sit sensus: possim
 coërcere animum, si modo ea feram,
 quæ alius ferat: & laudat Delcius.
 Grutero non videtur opus, ut dilaba-
 mur ad conjecturas: *quamvis* enim
toleranda poni pro *quamlibet*, h. e. ex-
 tremis & ultra quæ nihil queat tolerari.
 At vis particulæ contraria est: nam
quamvis toleranda sunt omnino tole-
 randa, ut in exemplo, quod ipse sub-
 jicit, *quamvis parve latebra*, sunt val-
 de parvæ. Mihi nec sequentia videntur
 bene subnecti, nisi scribas: *Toleranda*
quævis paterer. at nunquam queunt, Nisi
morte tristi, nostra finiri mala. Grono-
 vius. *Toleranda quamvis*] Hæc sce-
 na à superiore non divellenda fuit,
 quod codex Manuscriptus indicat.
Fabr. Lips. emendat, *Quevis*. hac
 mente: animo meo moderati & lin-
 guam coërcere vis; posssem equidem
 fr toleranda, & quæ sola mors finiat.
Farn. Non videtur necesse ut dilaba-
 mur ad conjecturas. *quamvis* enim *tole-*
teranda ponitur pro *quamlibet*, hoc est
 extremis, & ultra quæ nihil queat to-

lerari. Sic Cicero: *Quamvis parvis*
Italia latebris contentus essem. Virgi-
 lius: *Vt quamvis avido parentem arva*
colono. Noster Hercule Oeræo, v. 1860.
expedi in planctibus ramen Desessa quam-
quam brachia. Grut.

101. *Tristi*] Amara, acerba. *Delr.*
 105. *Famula*] Poppææ, è familia
 concubina (inf. v. 191.) equiti qui-
 dem Rom. ante nuptæ, quam super-
 induxit Nero die duodecimo post di-
 vortium Oclavii. inf. v. 719. *Farnab.*

107. *Absit crimen*] Nullum nec
 meæ prætexatur crimen. quam tamen
 adulterii criminis postea adeo impu-
 denter insinulavit, ut omnibus in-
 quæstione negantibus, Anicetus eam
 à se dolo stupratam faceret. Quin-
 & adulterii cum Alexandrino tibi-
 cina & abacti partus falso criminabatur. *Id.*

111. *Haud ferre possset.*] Fortassis:
Haud ferre potis est: ut sæpe Lucrætius.

114. *Morte gaudet*] Imperii sorte
 & parte quæ ipsi ex morte Britannici
 obtigerat. Lips. itaque *sorte* legendum
 autumat. *Farnabius.*

115. *Vmbra*] Homicida scelerum
 suorum

Offert
 Et fest
 Modò
 Oculo
 Modo
 Perfec
 Violen
 Tunc
 Reno
 Adice
 Spolii
 Stygia
 Quar
 Ferro
 Quæ
 Inim
 Odio
 Justa

suorum
 furis &
 persequ
 116.
 Membr
 solvant
 l. i. c.
 d'ava
 rui/gu
 catur
 ab Apo
 hymni
 118
 fuisse
 Nunc
 Troad
 existit
 lo cur
 Grono
 119
 per ad
 122
 detur

Offeritur oculis, membra cum solvit quies,
 Et fessa fletu lumina oppreffit sopor!
 Modò facibus atris armat infirmas manus,
 Oculosque, & ora fratris infestus petit:
 Modo trepidus idem refugit in thalamos meos. 120
 Persequitur hostis, atque inhærenti mihi,
 Violentus ensẽm per latus nostrum rapit.
 Tunc tremor, & ingens excutit somnos pavor,
 Renovatque luctus & metus miseræ mihi.
 Adice his superbam pellicem, nostræ domus 125
 Spoliis nitentem; cujus in munus suam
 Stygiæ parentem natus imposuit rati;
 Quam dira post naufragia superato mari
 Ferro interemit, sævior pelagi fretis.
 Quæ spes salutis post nefas tantum mihi? 130
 Inimica, victrix, imminet thalamis meis.
 Odioque nostri flagrat, & pretium stupri
 Justæ maritum conjugis captat caput.

Emer-

suorum conscientia territi opinioni de
 furis & occisorum umbris sceleratos
 persequentibus viam fecerunt. Farn.

116. *Membra cum solvit quies*] Membrorum enim compages somno solvuntur, auctore Paulo Aegineta l. 1. c. 97. Homerus *Odyss. σ. Εὐδὲ δ' ἀνακλινθεῖσσι, λυθὲν ἢ οἱ ἀΐσει πύργῳ.* quare ab eodem somnus vocatur *λυσιμελής*, quemadmodum & ab Apollonio 4. Argon, & Orpheo in hymnis. *Dela.*

118. *Modo facibus atris*] Suspicio fuisse: Nunc facibus atris: & mox, Nunc trepidus idem. Nam quod in Troadib. v. 945. patiter corruptum existimo: ut & in Phœnif. v. 221. malo cum Raphaelingio: *Et laicis hausfu.* Gronovius.

119. *Fratris infestus*] Neronis illi per adoptionem fratris. *Farnabius.*

122. *Violentus*] Celeriter agere videtur ensẽm in latus meum, dum pe-

tit Neronem mihi inhærentem ut fe tueatur. *Idem.*

125. *Adice*] Prima syllaba corripitur, more hujus Poëtæ: ut supra in Thyeste, *Adicit fratri, colla percussâ amputat.* Et in Hercule Oetæo, *Obici ferus monstrisque, virtutem putas?* Fabr. *Nostræ*] Augustæ, imperialis. *Farnab.*

127. *Stygiæ*] Solutili, cujus laxatæ naufragio petiret. *infr. v. 307. Farn.*

129. *Ferro*] *Inf. v. 350. Idem. Fretis*] Quæ illi pepercerant. *Idem.*

130. *Nefus*] Matris suæ caedem. *Id.*

132. *Et pretium*] A marito poscit caput meum, quæ vera conjux sum, in præmium stupri. *Idem.*

133. *Iustæ maritum conjugis*] A Nerone pro præmio poscit meam necem, quæ iusta ipsius uxor sum. Claudius enim Octaviam Neroni, quem adoptaverat, in matrimonium traditurus, ne soror fratri nubere (nam sororem, ne adoptivam quidem durante adoptione,

Emergere undis, & fer auxilium tuæ
 Gnatae invocanti, genitor; aut Stygios sinus
 Tellure rupta pande, quo præceps ferar.
 Nutr. Frustra parentis invocas manes tui,
 Miseranda; frustra, nulla cui prolis suæ
 Manet inter umbras cura: qui gnato suo
 Præferre potuit sanguine alieno fatum,
 Genitamque fratris conjugem captus sibi
 Toris nefandis flebili junxit face.

140

Hinc

ducere leges sinebant) eam prius alteri in adoptionem dedit; ut, eo modo in alienam familiam transiens, iuste Neroni nuberet. Erat ergo Octavia iusta Neronis uxor. quid vero inter iustam & iniustam uxorem intesit, docet Rævardus lib. 4 de juris ambiguitatibus cap. 16. *Delr. Conjugis captus caput*] Non fert sermo Latinus. Scribe: *Et pretium supra iustæ maritum conjugis poscit caput.* Cicero: *Isse inventus est, qui parentes pretium pro sepultura liberorum posceret. Et, magistratum Sicyonum nummos poposcit.* Gronov.

134. *Emergere undis*] Lipsius, etsi multa hic impura, purius putat: *Emergere te undis.* *Delr.* è MS. *Emergere undis*, ut sit hiatus. Gruterus rursus non videtur opus, ut quid immutetur. At quis tam impurus, ut *Vndas* dixerit pro inferis? Lege: *Emergere ab Umbris.* Idem.

138. *Nulla*] Cui vivo nulla prolis cura, nedum mortuo. *Farnabius.*

139. *Gnato*] Britannico. *Idem.*

140. *Sanguine*] Neronem quem peperit Agrippina filia Germanici Neroni filio Antonia. *Idem.*

141. *Fratris conjugem captus*] Lipsius, *Genitamque fratrem conjugem captam.* *Delr.* ait ab historiarum veritate se compelli castigare: *Genitamque fratris conjugem captam.* Gruterus ait omnia bene se habere, si *genitam* interpretemur natam. Sed quis ita loquitur? Tum ne sic quidem omnia bene se habent. Scribe: *Genitamque fratrem conjugem incestus sibi Tori nefan-*

di flebili junxit faces. Gronovius.

142. *Toris nefandis*] Frater enim vel fororis filiam uxorem ducere non licet. Suetonius Tranquillus lib. 5. Agrippinae, inquit, Germanici fratris sui filia per jus osculi & blanditiarum occasionem inlectus in amorem, subornavit proximo Senatu qui cogere se ad ducendam eam uxorem, quasi reip. interesset, dandamque ceteris veniam talium conjugiorum, quæ ad id tempus iniusta habebantur, ac, vix uno interposito die, confecit nuptias, non repletis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilati; cuius officium nuptiarum & ipse una cum Agrippina celebravit. Eadem à Cornelio Tacito lib. 12 commemorantur, nisi quod Tacitus unum Taledium Severum equitem Romanum exemplum hoc secutum fuisse refert. *Delr. Flebili face*] Tristibus & infautis nuptiis. Theb. v. 263. & 507. Med. v. 17. adde quod xxx. Senatorum & Romanorum equitum innumerorum curæ, nuptias has celebravit. *Farnabius.*

Facem hanc sponsæ mater præferrebat. noster inferius; — *dira cui genitrix facem Accendit* — & actu 3. Agrippina dicit se Stygiam facem Neronis & Poppæe nuptiis præferre. licet haut sciam ex Græco hoc ac Romano more dicatur. Vide supra Medæe versu 27. Romæ enim pueri videntur facem prætulisse. In Plauti *Casina*, Villicus Chalino armigero servo minatur, *Primo omnium lucebis huic novæ*

nuptiæ

Hinc orta series facinorum, cædes, doli,

Regni cupido, sanguinis diri sitis ;

Mac'tata fœceri concidit thalamis gener

Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

Prò facinus ingens! fœminæ est munus datus

Silanus, & cruore fœdavit suo

Patrios penates, criminis ficti reus.

Intravit hostis (hei mihi) captam domum

Dolis novercæ, Principis factus gener,

Idemque gnatus, juvenis infandi ingenii

Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem

Accendit, & te junxit invitam metu.

Tantoque victrix facta successu ferox,

Ausa imminere est orbis imperio sacri.

Quis tot referre facinorum formas potest,

Et spes nefandas fœminæ, & blandos dolos

Regnum

nuptia facem. Catullus; *Tollite ò pueri facem*. apud Græcos & plerosque Barbaros hoc munus matris erat, ut ostendit Euripides in Iphigenia Aulidentis, apud quem iubenti Agamemnoni donum rediret, dicentique curaturum se omnia, quæ ad filix nuptias pertinerent, respondet Clytæmnestra; — πῆς δ' ἀναρχήσθ' φλογα; Ἀγ. ἐγὼ παρὲξ ὧς ὀνυφίοις πρὲς πρ. Κλυ. ἐχ' ὄνομ' ἔτ' — & in Phœnissis ait locasta; ἐγὼ δ' ἔτε σὺν πύργῳ ἀνήλυα φως νόμιμον ἐν γάμοις, οἷς πρὲς πρὸς μελαίρια. in Troadibus cum Cassandra fui ore percita sibi ipsi facem præferret. non aliam ob causam dixit Hecuba: παρὸ δ' ἐμοὶ φῶς, εἰ γὰρ ὄρθα προφορεῖς Μαιναὶς Ἰσάριον. Apollonii Icholiastes Argonaut. 4. τὸ πύλαγον τοῖς μητέρας τῆς γαμίντων ἐν τοῖς γάμοις δεξιδεχέμεν ἔτ' ἴω. Delt.

145. Gener] L. Silanus Octavia sponfus funesto illo nuptiarum die interfectus est. *Farnabius*.

146. Hymenæis] Nuptiis. vid. Theb. v. 252. *Idem*.

147. Fœmina] Agrippinæ pro munere & victima nuptiali datus. *Idem*.

148. Silanus,] Tres hoc tempore Silani fuerunt; Appius pater, & duo filii M. & L. hic de Lucio Silano fit sermo, qui Octaviæ sponfus funesto die nuptiarum Claudii & Agrippinæ fuit interfectus: auctores Seneca, Tacitus, & Suetonius. *Delt.*

149. Criminis] Incestus conficti & à Vitellio illi objecti. *Farnabius*.

150. Intravit hostis] Nero hospes, alienus. ut sup. v. 137. *Idem*.

Nero. sed Moguntin. de ipsamet Octavia; *Intravi hostis*. male. nam loquitur nutrix. *Idem*.

151. Novercæ] Agrippinæ. *Idem*. Principis] Te ò Octavia in uxorem accepta. *Idem*.

152. Gnatus,] Per adoptionem. *Idem*.

153. Dira cui] Med. v. 16. *Idem*.

153. Orbis impertio sacri.] Non orbis est angustus, sed imperium orbis. Scribe igitur: orbis imperio sacro. Gron. Sacri.] Augusti. i. Imperatori Rom. gubernati. *Farnabius*.

Regnum petentis per gradum scelerum omnium?
 Tunc sancta Pietas extulit trepidos gradus, 160
 Vacuumque Erinnyis sæva funesto pede
 Intravit aulam; polluit Stygia face
 Sacros penates; jura Naturæ furens
 Fasque omne rupit; miscuit conjux viro
 Venena sæva; cecidit atque eadem sui 165
 Mox scelere gnati. tu quoque extinctus jaces
 Desende nobis semper, infelix puer,
 Modò sidus orbis, columen Augustæ domus,
 Britannice, (heu me) nunc levis tantum cinis,
 Et tristis umbra; sæva cui lacrimas dedit 170
 Etiam noverca, cum rogis artus tuos
 Dedit cremandos, membraque & vultus Deo
 Similes volanti, flamma fervens abstulit.
Oct. Extinguat & me, ne manu nostra cadat.
Nutr. Natura vires non dedit tantas tibi. 175
Oct. Dolor, ira, mœror, miserix, luctus, dabunt.
Nutr. Vin-

160. *Tunc sancta*] Quando Agrippina intravit. *Farnabius.*

161. *Erinnyis*] *Agam. v. 12. Megara, discordia. Idem.*

162. *Aulam*] Augustam domum. *Id.*

163. *Iura naturæ*] Nam patrum nuptiis ad omne flagitium exercita, ardore retinendæ potentia, eoque immanitatis protracta fuit, ut se temulento filio contam & ad incestum paratam obtulerit; & commissum facinus; nisi Seneca astu dissectum fuisset, ut ex Cluvio & ceteris, uno Fabio Rustico disilentente, Tacitus commemorat. *Delt.*

164. *Miscuit*] *Sup. v. 26. Farnab.*

165. *Cecidit*] *Inf. v. 305. Idem.*

168. *Sidus orbis*] *Possidonius: ἄστὴρ ὁ Πόσειδονος ὁ μέγας ἔχει πάλαι ὁ ἀπὸ τοῦ Μάρκελλονος καλεῖται Κλαυδίον ὁ περὶ τῶν. Claudius hic Roma quondam memorabile scius Marcellus, patrum stirpe satis veterum. Commen-*

tar, antiquis in Iuvenal. legitur, Locustam, nobilem veneficam, à Nerone increpitam, quod Britannico lentum venenum parasset, tam efficax dedisset, ut antequam Britan. poculum exhauriret, in convivio Neronis expiraret. qua de re citatur ibidem fragmentum Turni Avunci, ex Satyris, quod ita recenseo; *Et qua Cæsareas soboles horrenda Locusta Occidit, curis dum liberata Neronem. Delt.*

170. *Cui lacrymas dedit*] Nam ignaram necis, ægerime tullisse scribit Cornel. Tacitus. *Idem.*

172. *Membraque & vultus*] In libro Regiomontani post hunc versum hæc verba ad marginem adscripta erant: *Hic desunt triginta versus, secundum aliquos; sed nihil deesse credo. Fabr.*

173. *Deo Similes*] Cupidini volucti alato. *Farnabius.*

176. *Dolor, ira*] *Fœminæ. Idem.*

Nutr. Vince obsequendo potius immitem virum.

Oct. Ut fratrem adeptum scelere restituat mihi?

Nutr. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum

Genitoris olim sobole restituas tua.

180

Oct. Expectat aliam Principis sobolem domus:

Me dira miseri fata germani trahunt.

Nutr. Confirmet animum civium tantus favor.

Oct. Solatur iste nostra, non relevat, mala.

Nutr. Vis magna populi est. *Oct.* Principis major ta-
men.

185

Nutr. Respiciet ipse conjugem. *Oct.* pellex vetat.

Nutr. Invisa cunctis nempe. *Oct.* sed cara est viro.

Nutr. Nondum uxor est. *Oct.* jam fiet, & genitrix simul.

Nutr. Juvenilis ardor impetu primo furit;

Languescit idem facile, nec durat diu

190

In Venere turpi, ceu levis flammæ vapos.

Amor perennis conjugis castæ manet.

Violare prima quæ toros ausa est tuos,

Animumque domini famula possedit diu,

Jam metuet eadem, nempe prælatam sibi

195

Sub-

178. *Vt fratrum*] Quorsum obsequium? neque enim ego vel officii meis corda tyranni vincam, neque ille potest damna mihi pensare. *Farnabius.*

181. *Aliam*] Ex pellice scilicet Poppææ, quam mihi superducere cogitat. *Idem.*

182. *Me dira*] Ego non alia quam quæ fratri meo Britannico fata obigerunt expecto. *Idem.*

183. *Tantus*] Qui magnus erat in Octaviam. *Idem.*

184. *Non relevat*,] Non minuit, non tollit. *Idem.*

185. *Vis magna populi est.*] Videtur imitatus auctor Neronis verba apud Tacitum lib. 15. ann. *populum Romanum vim plurimam habere, parendumque retinenti.* Gronovius.

189. *Juvenilis*] 'Αἰὶ δ' ὁ ἀνορέων

ἀνορέων φρένες ἡσέρον]. *Farnabius.*

191. *In Venere*] Vchic, incestu scilicet. sup. v. 139. *Famula*] Sup. v. 102. *Idem.*

195. *Iam metuet eadem*] Capiunt hoc omnes de Poppææ: sed falsò. Acten concubinam notant: de qua Tacitus bis meminit lib. xlii. & Dio Cassius lib. xli. affirmantque Neroni potiorum fuisse Octavia. *Grut. Iam metuet eadem*] Ne iidem alia sibi præferatur, ut illa mihi. *Farnabius.*

Forfan, *metuit.* Et nescio, an hos tres versus ullus unquam intellexerit: certe nemo interpretatus est ut debuit. capiunt omnes de Poppææ: sed falsò. Acten concubinam notant; de qua Tacitus bis meminit lib. 13, & Dio Cassius lib. 41. affirmantque Neroni potiorum fuisse Octaviam. *Grut.*

Subjecta & humilis : atque monumenta exstruit,
 Quibus timorem fassa testatur suum.
 Et hanc levis fallaxque destituet deus
 Volucer Cupido. sit licet forma eminens,
 Opibus superba ; gaudium capiet breve. 200
 Passa est similes ipsa dolores
 Regina deum, cum se formas
 Vertit in omnes dominus cœli,
 Divumque pater :
 Et modò pennas sumpsit oloris ; 205
 Modò Sidonii cornua tauri ;
 Aureus idem
 Fluxit in imbri. fulgent cœlo
 Sidera Ledæ. patrio refidet
 Bacchus Olympo. Deus Alcides 210
 Possidet Heben, nec Junonis
 Jam timet iras ; cujus gener est,
 Qui fuit hostis. vicit sapiens
 Tamen obsequium conjugis altæ,
 Pressusque dolor. sola Tonantem 115
 Tenet æthereo securo toro
 Maxima Juno ; nec mortali
 Captus forma deferit altam
 Juppiter aulam. tu quoque terris

Alte-

196. *Monumenta*] Signa quibus se jam timere ostendit. *Farnabius*.

202. *Regina*] Iuno. *Idem*.

205. *Pennas*] Iupiter enim specie Cygni adivit Ledam uxorem Tyndari regis Laconis. *Hippol. v. 229. Idem*.

Sidonii] Vbi in taurum mutatus rapuit Europam Agenoris filiam regis Sidonis. *Hippol. v. 302. Idem*.

207. *Aureus*] Vbi Iup. aureus imber factus, per alienas regulas in Danaës Acrisii filia: gremium influxit, fucumque fecit mulieri. *Idem*.

209. *Sidera*] Castor & Pollux (alter alterum) Bacchus & Hercules ex Io-

vis adulteris nati & in deorum numerum relati. *Idem*.

210. *Bacchus*] Herc. Fu. v. 455. *Id.*

211. *Possidet*] Hercules enim Heben duxit uxorem, deorumque numerum prius imparem æquavit. vide *Agamem. v. 205. & Herc. Oet. v. 1437. Idem*.

213. *Vicit sapiens*] Obsequium tamen Iunonis prudenter exhibitum, & dissimulatus dolor animum Iovis hec vicitque. *Idem*.

214. *Altæ*] Al. *Alte Pressusque dolor*. ita *Virg. Æn. premit altum corde dolorem*. *Idem*.

Altera Juno, soror Augusti,
 Conjuxque, graves vince dolores.
Off. Jungentur ante sæva sideribus freta,
 Et ignis undæ, Tartaro tristi polus,
 Lux alma tenebris, roscidæ nocti dies:
 Quam cum scelesti conjugis mente impia
 Mens nostra; semper fratris extincti memor.
 Utinam nefandi Principis dirum caput
 Obruere flammis Cœlitum rector paret,
 Qui sæpe terras fulmine infesto quatit,
 Mentisque nostras ignibus terret sacris,
 Novisque monstribus! vidimus cœlo jubar
 Ardens, cometam pandere infestam facem,
 Qua plausfra tardus noctis æterna vice
 Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.

En

220. Altera] Quia Divisum imperium cum Iove Cæsar habet? anne arguitur, quia soror & conjux Neronis, ut illa Iovis? sup. v. 45. Farnabius.

230. Ignibus] Fulmine. Idem. Terret] Humanas tonitrua mentes. Idem.

231. Monstribus] Prodigiiis, cometis mutationem regum portendentibus, Lucan. mutantem regna Cometen. infra v. 232. Idem. Vidimus] Ex fide historia dictum, nam Tacitus 14 Annal. de his temporibus agens; Inter que (inquit) Cometes effulsit: de quo vulgi opinio est, tanquam mutationem regis portendat. & Seneca lib. 7. nat. quæst. cap. 17. nec hunc, qui sub Nerone Cæsare apparuit, & cometis detraxit invidiam, illi similem fuisse, qui sub necem D. Iulii Veneris ludis genitricis, circa undecimam horam diei emerfit. & cap. 21.

Sex enim mensibus hic, quem nos Neronis principatu latissimo vidimus, spectandum se præbuit, in diversum illi Claudio circumactus. Ille enim à Septentrione in verticem surgens Orientem petiit, semper obscurior: hic ab eadem parte capit, sed in Occidentem tendens ad meridiem flexit, & ibi se subduxit

oculis. & cap. 9. Intra sextum mensium dimidiam cœli partem transiit hic proximus, à Septentrione motus sui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, erigenque suum cursum oblituit. Delt.

232. Cometam] Cometes hic accidit Nerone 1v. Cor. Collo Coli. anno Christi vulgari Lx. Sex enim mensibus, hic, quem nos Neronis principatu latissimo (legendum credo Latissimi; nam cap. 17. dixerat detraxisse hunc Cometæ invidiam) spectandum se præbuit. Sen. 7. nat. quæst. cap. 21. Farn.

233. Qua plausfra] In Septentrione. Med. v. 315. semper autem Septentrionem versus apparent Cometæ, unde & hic motus sui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, ubi cursum erigenis suum oblituit. c. 29. lib. 7. natur. quæst. Idem.

234. Frigido Arctoo] Frigido Arctoo posuit pro frigida Arcto, sive frigore Arctoo. Nam ut Arctos, sive polus Arcticus illis frigidus; ita ex adverso Antarcticus sive Australis existimabatur esse calidus. Hoc sensisse demonstrat vel Lucanus illo versu Pharsaliaz.

En ipse diro spiritu sævi ducis
 Polluitur æther, gentibus clades novas 235
 Minantur altra, quas regit dux impius.
 Non tam ferum Typhona neglecto Jove
 Irata tellus edidit quondam parens.
 Hæc gravior illo pestis, hic hostis deum 240
 Hominumque, templis expulit superos suis:
 Civesque patria: spiritum fratri abstulit;
 Haufit cruorem matris: & lucem videt?
 Fruiturque vita, noxiamque animam trahit?
 Pro, summe genitor, tela cur frustra jacies 245
 Invieta toties temere regali manu?
 In tam nocentem dextra cur cessat tua?
 Utinam suorum facinorum pœnas luat
 Nero, ipse Divo Domitio genitus patre,

Orbis

liæ. *Nec polus adversi calidus qua mergitur Austri*, Polum ecce Australem calidum appellat, aspectu scilicet Borealis, quem solum frigidum credebant: cum tamen, si naturam locorum & parem utriusque poli ab eclipica distantiam videamus, non minus sub Antartico, quam ipso Arctico rigens sit & frigidum cœlum. Quod nec ignorarunt ante Lucanum plerique veterum; & notum illud Poætæ, de Zonis hisce loquentis: *Quarum que mediæ est non est habitabilis æstu, Nix regit alta duæ*. Duas, nimirum extremas Arctici & Antartici. Facit huc potro locus Lucani l. 8. v. 363. item l. 10. vers. 250. ubi *frigus Arctium* dixit quod Seneca dicitur *frigidum Arctium*. Pont.

235. *Spiritu*] Alludit ad causam Cometarum, ubi plurimum exhalationis calidæ & pinguis ad supremam æris regionem elevatur. Sic Oed. v. 56. F.

236. *Gentibus*] Ventorum quaque cœta dabant tibi signa Cometa, Illi etiam belli motus feræque arma minantur. *Magnorum & clades populorum, & funeraregum*. Idem.

237. *Dux impius*] Tyrannus Nero. Id.

238. *Typhona*] Gigameum Tertæ filium. Thyeft. v. 807. ventum item ignescientem à *τῶν*. Idem. ap. 239.

240. *Hic hostis*] Nero. Idem. III.

241. *Templis*] Vasa enim sacra & deorum simulachra. conflavit. Idem.

246. *Invieta*] Fulmina quibus nihil potest resistere. Idem. *Regali*] Quæ cuncta regis. Idem.

248. *Utinam*] Melius hæc è nutricis persona; sedatiora enim quam quæ conveniant præcedentibus Octaviæ.

249. *Nero ipso Divo*] Libri plerique *insiduo* aut *insidivo*. Lipseianus, nisi duo. Unde ille: *Nero insitrius*. Deltius, *Nero iste Divus*; vel, *Nero iste*, *Cneio*. Volebat opinor *Cneo*. At Scaliger, quod nec opus Neronis nomen repetere, nec Domitius unquam *divus*, *Genere insitrius*. Placet de Neronis nomine, quod plane censeo ex interpretatione subiectum: sed malim scribi: *Utinam suorum facinorum pœnas luat* *Iste insitrius*, *Domitio genitus patre*. Apud Tacitum lib. 12. voces Agrippinæ: *adultum jam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, quod insitus & adoptivus*

per

Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo;
Morumque vitiiis nomen Augustum inquinat.

Nutr. Indignus ille (fateor) est thalamis tuis ;
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,

Alumna, quæso ; neve violenti me
Iram mariti. forsitan vindex deus

Exsistet aliquis ; lærus & veniet dies.

Off. Gravi deorum nostra jam pridem domus

Vrgetur ira : prima quam pressit Venus,

Furore miseræ dira genitricis meæ :

Quæ nupta demens nupsit incesta face,

Oblita nostri, conjugis, legum immemor.

Illo soluta crine, succincta anguibus,

Ultrix Erinnyis venit ad Stygios toros,

Raptasque thalamis sanguine extinxit faces :

Incendit ira Principis pectus truci

Cædem in nefandam. cecidit infelix parens

(Heu) nostra ferro, meque perpetuo obruit

Extincta luctu. conjugem traxit suum,

Natumque ad umbras. prodidit lapsam domum.

Nutr. Renovare luctus parce cum fletu pios,

Manes parentis neve sollicita tuæ,

Graves furoris quæ sui pœnas dedit.

CHO-

per injurias matri exerceret. Gronov.

259. *Furore*] Libidine ; *qualis solet*

matres furvare equorum. Farnabius.

260. *Quæ nupta*] Quæ Claudio

nupta ; profecto illo ad Hostiam, C. Si-

lio nupsit. sup. v. 16. *Idem.*

261. *Nostri*] Britannici, meique.

Idem. *Legum*] Non permittentium,

ut mulier vivo marito nec repudiata

alteri nubat. *Idem.*

263. *Ultrix*] Med. v. 16. & supra

24. *Idem.* *Stygios*] Lethales nuptias,

utrique enim causa exitii fuerunt. *Id.*

264. *Raptasque*] Ita Cydipp. apud

Ovid. *Et face pro thalami fax mihi*

mortis adest. *Idem.*

265. *Principi*] Claudii. *Idem.*

266. *Cecidit*] Sup. v. 16. *Idem.*

267. *Meque*] Namque illa extin-

cta duxit Claudius Agrippinam, cujus

scelere pater meus & frater venenati,

ego invita Neroni nupta fui. *Idem.*

268. *Traxit*] Al. *truxit.* *Idem.*

269. *Prodidit*] Lips. *perdidit.* *Id.*

271. *Manes parentis*] Vitium plan-

ctu luctuque nimio Manes offendi cre-

ditum : *Tu manes ne lade meos & par-*

ce solutus criminibus & tenebris Delix parce

genis. Tibull. Herc. Oet. v. 1940.

Credebant Manes nimio planctu &

luctu offendi. *Delr. Sollicita*] Med.

v. 272. Farnabius.

272. *Furois*] Sup. v. 255. *Idem.*

CHORUS.

Poppæe nuptias detestatur Chorus Octavia favens. degenerem, lentam nimis & servilem Romanorum arguit patientiam; & in scelera Neronis invehitur.

Quæ fama modo venit ad aures,
 Utinam falso credita, perdat
 Fruttra toties jactata fidem !
 Nec nova nostri conjux thalamos
 Principis intret. teneatque suos
 Nupta penates Cláudia proles :
 Edat partu pignora pacis,
 Qua tranquillus gaudeat orbis,
 Servetque decus Roma æternum.
 Fratris thalamos sortita tenet
 Maxima Juno : soror Augusti
 Sociata toris, cur à patria
 Pellitur aula ? sancta quid illi
 Prodest pietas, Divusque pater ?
 Quid virginitas, castusque pudor ?
 Nos quoque nostri sumus immemores
 Post fata ducis, cujus prodimus

274. *Perdat fidem*] Utinam non vera sit fama quæ venit, &c. *Farnabius.*

277. *Teneatque*] Octavia Claudii filia mabeat Neroni juncta, cui pariat liberos amoris mutui pignora & quietæ successionis. *Idem.*

281. *Decus*] Imperii decus ætern. *Idem.*

282. *Fratris*] Sup. v. 216. Neronis. *Idem.*

285. *Divusque*] Claudius ex more Rom. imperatorum in deorum numerum relatus, quem tamen rursus detru- sum ad inferos jocatur Seneca in Apocococynthosi. *Idem.*

287. *Quid virginitas*] Raphaelin- gius expungendum putavit verum, quasi inepte in maritata laudaretur vir- ginitas. Delcius vetuit. Tamen non

desinunt uncis circumscribere. Recte Delcius : nam probæ conjugi etiam diu post, immo semper ; prodest apud bo- num maritum virginitas, quam ad to- rum genialem attulit Appuleius Apo- log. *Ipsa virginitatis commendatio jure merito omnibus maritis acceptissima est. nam quodcumque aliud in dotem accepe- sti, potes quum libuit, ne sis beneficio ob- strictus, omne, ut acceperas, retribuere ; pecuniam renumerare ; mancipia resti- tuere, domo demigrare, prædiis cedere. Sola virginitas reddi nequitur: sola apud maritum ex rebus dotalibus permanet.* Gronovius.

289. *Cujus prodimus stirpem*] Om- nes libri, *stirpem Prodimus* : & elisum s'interpretatur Hier. Comelinus. Non tulit hoc Scriverius, & maluit duabus vocibus

Stir-

Stirper
 Vera p
 Roma
 Marti
 Illi reg
 Vrbe
 Sunt b
 Cæsa
 Pater
 Præm
 Te qu
 Maçt
 Nata
 Passa
 Scele
 Tull
 Men
 Impi

vocibus
 mere est
 posse vo
 & nos
 ejus st
 metu. V
 crudele
 Et lib. 3
 cumque
 scilicet
 gini exe
 Grono
 290
 nis me
 293
 Remu
 condit
 294
 cum fi
 296
 ma cap
 per lib

Stirpem sævo suadente metu.

290

Vera priorum virtus quondam

Romana fuit, verumque genus

Martis in illis sanguisque viris.

Illi reges hac expulerunt

Vrbe superbos; ultique tuos

295

Sunt bene manes, virgo, dextra

Cæsa parentis, ne servitium

Paterere grave, aut improba ferret

Præmia victrix dira libido.

Te quoque bellum triste secutum est,

300

Macata tua miseranda manu

Nata Lucretii; stuprum sævi

Passa tyranni. dedit infandi

Sceleris pœnas cum Tarquinio

Tullia conjux; quæ per cæsi

305

Membra parentis sævos egit

Impia currus, laceroque seni

Vio-

vocibus mutare locum. Sed non temere est, quod in quibusdam Mil. ævo pro *sævo*, ut notavit idem Comelinus & nos ipsi quoque reperimus. Lege: *cujus stirpem Prodimus acvi suadente metu*. Virgilius lib. 1. *quibus aut odium erudete tyranni, Aut metus acer erat*. Et lib. 3. *Præcipites metus acer agit quocumque rudentes Excute*. Conspectis scilicet Cyclopiibus. H. Grotius margini exemplaris sui adscripserat, *atro*. Gronovius.

290. *Sævo*] Propter tyranni Neronis metum. Farnabius.

293. *Mari*] Propter Romulum & Remum Martis ac Ilia filios, Romæ conditores. *Idem*.

294. *Reges*] Tarquinius superbum cum filiis, & Decemviros. *Idem*.

296. *Virgo*] Virginia, cujus forma captus Appius Claudius Xvir, illam per libertum, qui eam ex ancilla na-

tam falso asseverabat, in servitutem redigere conatus est; cui cum pater Virginius resistere non posset, cultro à proxima lamina arrepto, filiam propria manu jugulavit potius quam turpe servitium subiret. quo facinore commotus populus Xviros abire magistralitu coëgit. *Idem*.

300. *Bellum*] A Porfena Hetruscorum rege, qui Tarquinius propter Lucretiam, à Sexto Tarq. regis filio violatum exactos, reducere contendebat. *Idem*.

301. *Macata*] Advocatis marito & parente propria manu sibi mortem conscivit ne adulterio consentiret videretur. *Idem*.

304. *Sceleris*] Quod Servium Tullium foetum Tarq. Sup. uxoris consilio interfecit, ut solus regnaret, filiaque scelerata patris in vico Cyptio stratum cadaver carpento prætervecta est. *Idem*.

Violenta rogos nata negavit.
 Hoc quoque nostra videre nefas
 Secula ; magnum cum Tyrrhenum
 Rate ferali Princeps captam
 Fraude parentem misit in æquor.
 Properant placidos linquere portus
 Jussi nautæ ;
 Resonant remis pulsata freta ;
 Fertur in altum provecta ratis.
 Quæ resoluta robore labens
 Pressa dehiscit, sorbetque mare.
 Tollitur ingens
 Clamor ad astra cum fœmineo
 Mistus planctu. mors ante oculos
 Dira vagatur. quærit leti
 Sibi quisque fugam :
 Alii laceræ puppis tabulis
 Hærent nudi, fluctusque secant :

310

315

320

325

Repe-

308. *Rogos*] Solenne funus, sepulcrum & monumentum patri negavit. *Farnabius*.

309. *Hoc quoque nostra*] *Mss.* *Hoc quoque nati* : & merito recepit *Gruterus*. *Grotius* *divi* & *magnum* posuerat *majus*. Quod etiam verum puto : nam & revera majus erat, & si voluisset *magnum Tyrrhenum* dicere, non addidisset postea *æquor*. Manus auctoris fuit : *Hoc quoque nati videre nefas Secula majus : quam Tyrrhenum Rate ferali princeps captam Fraude parentem misit in æquor*. *Geonovius*. *Hoc quoque nostra*] Quo melius appareat locus, adjeci Tranquilli verba. Nero matrem dicta factaque sua exquirentem acerbius & corripientem gravatus primum honore privavit, mox omni modo vexavit, denique tollere statuit. Quod cum veneno ter tentasset sentiretque antidotis præmunitam ; lacrimata, quæ noctu super dormientem laxata machina deciderent, paravit. Hoc consilio

per socios parum celato, ratem solutilem cuius naufragio periret commentus est : atque ita simulata reconciliatione jucundissimis literis *Bajas* evocavit ad solennia quinquatrum simul celebranda, &c. unde repetentem *Baulos* machinoso illo navigio nimis fero à ministris sceleris dissoluto ubi illam nando evasisse comperit, inops consilii *L. Agerinum* libertum *Agrippinæ* salvam & incolumem cum gaudio nunciantem objecto clam pugione, ut percussorem sibi subornatum arripit constringique jussit, matremque occidi, quasi deprehensum crimen voluntaria morte vitasset, vide & *Tacit.* 14. *Annal.* *Farnabius*.

313. *Porius*] *Baulos*, id villæ nomen : *Misenum* promontorium inter & lacum *Bajanum*, flexo mari alluitur. ita *Tacitus* ; *Xiphilinus*, & *Martialis*. primum ab *Herculis* bobus ibi stabulatis, *boalis*, mox, *boauli*, tandem *bauli*, teste *Servio*. *Delr.*

332. A 7-

Repetu
 Multos
 Scindit
 Lacerat
 Fleribus
 Postqu
 Arden
 Hæc, e
 Muner
 Hac su
 Quæ t
 Atque
 Cæsar
 Acher
 Pasce
 Miser
 Funer
 En, u
 Inhu
 Obrui
 Feriun
 Ruit i
 Pressa
 Coge
 Fessa
 In pec
 lam n
 Ferre
 Virib

332.
 Agripp
 crimen

333.

Tanto

340.

348.

Repetunt alii litora nantes:
 Multos mergunt fata profundo:
 Scindit vestes Augusta suas,
 Laceratque comas, rigat & mœstis
 Fletibus ora.

330

Postquam spes est nulla salutis,
 Ardens ira, jam victa malis;
 Hæc, exclamat, mihi pro tanto
 Munere reddis præmia, gnate?
 Hac sum, fateor, digna carina,
 Quæ te genui, quæ tibi lucem
 Atque imperium nomenque dedi
 Cæsaris amens. exere vultus

335

Acheronte tuos, pœnisque meis
 Pascere conjux: ego causa tuæ,
 Miserande, necis: gnatoque tuo
 Funeris auctor.

340

En, ut merui, ferar ad manes
 Inhumata tuos,
 Obruta sævis æquoris undis.
 Feriunt fluctus ora loquentis.
 Ruit in pelagus, rursumque salo
 Pressa resurgit. pellit palmis
 Cogente metu fata, & cedit
 Fessa labori. mansit tacitis
 In pectoribus spreta tristi
 Iam morte fides. multi dominæ
 Ferre auxilium pelago fractis
 Viribus audent. brachia quamvis

345

350

Lenta

332. *Ardens ira,*] At Tacitus docet Agrippinam silentio & dissimulatione crimen transmittere conatam. *Delr.*

333. *Exclamat,*] Agrippina. *Farn.* Tanto] Imperio supra v. 45. & 93. *Id.*

340. *Conjux*] Claudii. *Idem.*

348. *Pellit*] Natando se morte eri-

pere tentat. *Idem.*

350. *Mansit tacitis*] Grotius: *mansit famulis in pectoribus.* Gronovius. *Mansit*] Famulorum spectantiumque in litore plerique fidei in Agrippinam Neronis iram posthabentes illi succurrebant. *Farnabius.*

Lenta trahentem, voce hortantur,
 Manibusque levant. quid tibi sævi
 Fugisse maris profuit undas?
 Ferro es gnati moritura tui:
 Cujus facinus vix posteritas,
 Tarde semper credula, credet.
 Furit, ereptam pelagoque dolet
 Vivere matrem
 Impius, ingens geminatque nefas.
 Ruit in miseræ fata parentis,
 Patiturque moram sceleris nullam;
 Missus peragit iussa fatelles;
 Referat dominæ pectora ferro:
 Cædis moriens illa ministrum
 Rogat infelix, utero dirum
 Condat ut enssem:
 Hic est, hic est fodiendus, ait,
 Ferro, monstrum qui tale tulit.
 Post hanc vocem cum supremo
 Mistam gemitu
 Animam tandem per fera tristem
 Vulnera reddit.

355

360

365

370

375

ACTUS

359. *Cujus facinus*] Ita immane & horrendum ut vix apud posteros fidem sit habiturum. *Farnabius.*

366. *Missus peragit*] Anicetus libertus pueritiæ Neronis educator, jamque classis apud Milenum præfectus cum Herculeo trierarcho, & Oloarito centurione missi ad Agripp. interficiendam. *Idem.*

368. *Cædu moriens*] Habentur hæc fere ad verbum in Tacit. 14. *Annal.* Exclamavit rogans ministrum, ut utero dirum enssem conderet, adjiciens, hic est

fodiendus ferro, monstrum qui tale tulit, post hanc vocem cum supremo mixtam gemitu animam tandem per fera tristem vulnera reddidit. Idem.

375. *Per fera tristem*] Multis vulneribus confossum, per singula spirituum tradit emisisse; ex eorum sententia, qui confossum vulneribus, non per os, sed ipsa vulnera exhalare animam putabant: illi videlicet, qui animam esse ipsum sanguinem credebant, quos Aristoteles in libb. de animo refellit. *Delr.*

380. C74-